

Mot.
1989/90
Sf618–625

Motion till riksdagen

1989/90:Sf618

av Lars Werner m.fl. (vpk)

Flyktingpolitiken

Vänsterpartiet kommunisterna anser att vi i Sverige i förhållande till vår levnadsstandard, vår inkomst per capita, våra demokratiska traditioner och arbetarrörelsens grundläggande värderingar om internationell solidaritet borde ha en mer generös flyktingpolitik. Vpk anser också att vaktslående om en generös och human flyktingpolitik nu är viktigare än någonsin.

I samband med förverkligande av en generös och human flyktingpolitik prövas en rad grundläggande värderingar. Värderingar som humanism, solidaritet, medmänsklighet, alla människors lika värde osv. utgör grundstenar för ett solidariskt samhälle.

Vpk anser att vi inte har råd att kompromissa bort de värderingarna för att en human och generös flyktingpolitik innebär vissa administrativa kostnader i initialskedet.

Särskilt i dag, när flyktingproblemen i världen är mycket stora och växande, bör Sverige framstå som ett positivt exempel. I dag är det de fattiga och underutvecklade länderna i tredje världen som bär den största delen av bördan av flyktingströmmarna, medan de högt industrialiserade länderna i Europa anstränger sig att bygga vattentäta murar omkring sig för att skydda sig mot flyktingtillströmningen.

Internationella initiativ nödvändiga

Alla initierade bedömare på flyktingpolitikens område är medvetna om att ett land inte kan föra en flyktingpolitik som är helt oberoende av sin omgivning.

Självklart är det så att oavsett om Sverige harmonieras med EG eller inte på det här området kommer EG:s och Europas restriktivare flyktingpolitik att påverka också oss.

Sverige kan inte som enskilt land ta emot de flyktingströmmar som uteslöts från EG. Det troliga är att vi kommer att tvingas föra en restriktivare politik. Vi i Sverige kommer att tvingas överge vår rätt att självständigt utforma en politik som utgår från våra egna värderingar, resurser och möjligheter.

Därför är det helt nödvändigt och brådskande med initiativ på statsminister nivå och inom FN:s ram som kan påverka de övriga europeiska länderna

att inta en humanare och generösare hållning gentemot flyktingarna. Varje uteblivet initiativ på området leder obönhörligen på sikt till en restriktivare politik i Sverige.

Mot. 1989/90
Sf618

Sverige skall ha en human flyktingpolitik

Vpk konstaterar att regeringen har börjat anpassningen till den restriktivare flyktingpolitiken i Europa. Den svenska regeringens beslut 14 december 1989 att med hänvisning till 3 kap. 4 § andra stycket 2 utlänningslagen inte längre ge skydd i Sverige åt krigsvägrare och s.k. de facto-flyktingar om inte "särskilt starka skyddsbehov" föreligger, innebär att regeringen infört ett tidsbestämt undantagstillstånd för mänskliga rättigheter. Det finns skäl att frukta att regeringens avsikt är att detta tillstånd senare skall permanentas.

Människor som till den 14 december 1989 haft rätt att få skydd i Sverige mot krig och kränkningar av mänskliga rättigheter skall nu avvisas till sina hemländer, till fortsatta kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Sverige har genom att underteckna internationella konventioner och förklaringar om mänskliga rättigheter åtagit sig att respektera dem. Om regeringen avvisar asylsökande människor till allvarliga kränkningar av deras mänskliga rättigheter har Sverige åsidosatt sina internationella åtaganden.

Genom att ge lägre prioritet åt skyddsbehövande asylsökande människors mänskliga rättigheter försvagas hela försvaret av de mänskliga rättigheterna, i förlängningen också för dem som har uppehållstillstånd och för dem som är svenska medborgare.

Som skäl för denna drastiska förändring av den svenska flyktingpolitiken åberopar regeringen att invandrarverkets förläggningskapacitet är överansträngd, att det är stora problem att utplacera flyktingar med uppehålls- och arbetstillstånd i kommunerna och att Invandrarverkets personal är utarbetad. Detta är administrativa problem som är självförvållade och som kan lösas med god vilja och större flexibilitet. Det kan heller aldrig godtas att problem i vårt flyktingmottagande löses genom att vi ensidigt beslutar vägra att ge skyddsbehövande den fristad de är i behov av. I ett krisläge bör regeringen inleda konsultationer med FN:s flyktingkommissariat och begära fördelning av de asylsökande på andra konventionsstater.

Vpk anser att bestämmelsen i 3 kap. 4 § andra stycket 2 utlänningslagen om särskilda skäl att inte bevilja asyl bör avskaffas och att 3 kap. 4 § andra stycket 1 om synnerliga skäl skall gälla även för dem som omfattas av 3 kap. 1 § 2 och 3.

Rättssäkerheten viktig

Retroaktiviteten i beslutet är utomordentligt stötande ur rättssäkerhetssynpunkt. Det anses som grundläggande för en rättsstat med förbud mot retroaktiv strafflagstiftning. De motiv som är bärande för denna princip är lika starka när det gäller grundläggande bestämmelse om vilka som har rätt till skydd mot krig och kränkningar av mänskliga rättigheter. Beslutet om retroaktivitet är en allvarlig belastning för Sveriges anseende som rättsstat.

Vpk anser att det ur rättssäkerhetssynpunkt är mycket betänkligt med generella beslut om uppehållstillstånd för alla som gjort ansökan om uppehålls-

tillstånd före ett visst datum och ej fått slutligt beslut. Avsteg från principen om att ärendena skall avgöras individuellt och efter samma måttstock kan inte godtas oavsett om de generella besluten är positiva eller negativa för den enskilde. Det viktigaste måste vara att bevara rättssäkerheten i systemet.

Advokatjour

Sedan början av 1989 har kontakter förevarit mellan Statens Invandrarverk och Sveriges Advokatsamfund om inrättandet av en advokatjour för asylärenden där avvísning med omedelbar verkställighet är aktuell.

Invandrarverket har till en början intagit en positiv hållning till en advokatjour. I oktober meddelade verket att man *inte* ansåg något behov föreliggande för en sådan verksamhet.

Advokatsamfundet och frivilligorganisationer som arbetar med flyktingfrågor anser fortfarande att inrättandet av en advokatjour är av stor betydelse för att höja rättssäkerheten i dessa ärenden. Representanten för FN:s flyktingkommissariat i Stockholm har också i en skrivelse till statsrådet Lööv 1989-11-07 framhållit den stora positiva betydelse inrättandet av en jourverksamhet skulle ha. Statsrådet Lööv har förklarat att regeringsbeslutet 1989-12-14 kommer att innebära att det för många fler ärenden än tidigare kommer att gälla omedelbar verkställighet efter ett avvísningsbeslut från invandrarverket. Detta gör avsaknaden av en advokatjour ännu allvarligare. Vpk anser att en sådan snarast bör inrättas.

Dokumentation om praxis i asylärenden

Riksdagen har i samband med antagandet av den nya utlänningslagen utgått från att invandrarverket i samband med verkets decentralisering skulle ombesörja dokumentation och spridning av praxis i asylärenden. Så har ej skett. Detta är allvarligt eftersom många bestämmelser får sin innebörd genom lagens tolkning i de enskilda fallen. Genom att ingen praxis redovisas berövas riksdagen möjligheten att följa eventuella ändringar i praxis i strid med lagstiftningens intentioner. Detta är utomordentligt allvarligt ur demokratisk synpunkt. Vpk anser att regeringen bör uppdraga åt invandrarverket att sammanställa och redovisa tillämpad praxis. Behovet av en sådan redogörelse är också stort för de asylsökande själva och deras juridiska ombud.

Motivera besluten i asylärenden

De nya regler i sekretesslagen som antogs samtidigt med den nya utlänningslagen har som ändamål att möjliggöra verkliga beslutsmotiveringar i avlägsnandeärenden. Det har visat sig att inga förändringar skett hos invandrarverket på denna punkt efter att den nya lagstiftningen trätt i kraft och börjat tillämpas. Detta utgör en avgörande brist ur rättssäkerhetssynpunkt. För den asylsökande är det omöjligt att bedöma grunderna för ett avvísningsbeslut om ingen redovisning sker genom beslutsmotivering. Den asylsökandes juridiska ombud kan inte heller utnyttja besvärsrätten på ett effektivt sätt om skälen för ett avslag inte redovisas. Vpk anser det nödvändigt att regeringen uppdragar åt invandrarverket att motivera besluten i asylärenden.

Riksdagen har beträffande besöksviseringar antagit de riktlinjer som anges i prop. 1983/84:144. I särskilt ömmande fall skall besöksvisering beviljas om det inte framstår som uppenbart att avsikten med besöket är en annan. I övriga fall skall besöksvisering beviljas om det inte framstår som sannolikt att avsikten med besöket är en annan än den uppgivna. I regeringens skrivelser om flyktingpolitiken 1987/88:157 och 1988/89:82 redovisas att invandrarverkets styrelse mot bakgrund av en avhoppsfrekvens på 20–25 % beträffande iranska medborgare beslutat att de sökande själva får göra troligt att syftet med resan till Sverige är besök och inget annat. Statssekreterare Bo Göransson uppgav i en intervju i Dagens Nyheter 1989-09-27 att propositionens riktlinjer härigenom upphävts inte bara för medborgare från Iran utan även från Libanon, Turkiet, Pakistan, Bangladesh och Syrien. Vpk anser att medborgare från dessa länder härigenom diskrimineras på ett icke godtagbart sätt. Detta leder också till mycket svåra familjetragedier. Viseringspolitiken påminner starkt om den som tillämpades gentemot judar från Tyskland före andra världskriget. Riksdagen bör därför uttala att riktlinjerna beträffande besöksvisering i prop. 1983/84:144 fortfarande är giltiga.

Det kommunala flyktingmottagandet

Vänsterpartiet kommunisterna anser att det måste skapas vissa förutsättningar för att förverkliga den humana och generösa flyktingpolitik som riksdagen har beslutat. Den viktigaste frågan idag är svårigheterna som det kommunala flyktingmottagandet har. Att vi lyckas lösa det problemet är av avgörande betydelse för den framtida flyktingpolitiken.

Varje år betalar invandrarverket hundratals miljoner kronor till olika privatpersoner, som skor sig på invandrarverkets desperata behov av att hitta tak över huvudet för flyktingar. Mot denna bakgrund anser vpk att man inte längre kan tala om en human och generös flyktingpolitik, om man inte löser de problem som är förknippade med det kommunala flyktingmottagandet.

Inte heller den nya omorganisationen av invandrarverket, som förhoppningsvis skall förkorta väntetiderna, kan förverkligas om ingenting görs på det här området. Förkortningen av de ofta omdebatterade och rättvist kritiserade väntetiderna, liksom förläggningstiden, är direkt beroende av kommunernas benägenhet att ta emot flyktingar. Denna påverkas i sin tur av bostadsbristen.

Vad gäller bostadssituationen för flyktingar har vpk redan tidigare föreslagit en kraftfull satsning på tillfälliga genomgångsbostäder för alla som är i omedelbart behov av en bostad. Bostadssökande som erhåller tillfällighetsbostad skall behålla sin plats i den ordinarie bostadskön. Detta för att garantera att boendeformen inte får bli permanent.

Invandrarverkets målsättning enligt principbeslut om ny organisation och om avarbetning av balansen av tillståndsärenden liksom förläggningsbeläggningen kommer helt att styras av hur verket kan påverka kommunerna i fråga om tillfälliga och snabba bostadslösningar utanför det reguljära bostadsbeståndet.

Vpk anser att det är viktigt att också andra metoder får användas för att

lösa problemet med att ca 7 000 personer med klara uppehållstillstånd sitter fast på förläggningar i väntan på en kommunplats. Om en flykting på egen hand kan lösa bostadsfrågan i en kommun bör detta uppmuntras t.ex. genom ersättning för bostadskostnader. Vpk har tidigare mycket utförligt aktualiserat frågan i en motion som väcktes 1989-11-13 och ännu icke behandlats.

Vpk anser att de asylsökande som finns i olika kommuner och som i dag får stöd enligt det s.k. flyktingbidraget, vilket i många kommuner är avsevärt lägre än socialbidragsnormen, skall kunna få kompletterande ekonomiskt stöd enligt socialtjänstlagen.

Dessutom anser vpk att asylsökande bör ha rätt till allmän sjukvård. Den akutvård de får i dag är helt otillräcklig och den är oftast helt beroende av respektive läkares välvilliga tolkning av vad som är akutvård. Särskilda medel bör tilldelas landstingen för vård av flyktingars psykiska och psykosomatiska sjukdomar.

Solidaritet, inte lönsamhet, skall styra flyktingpolitiken

Det är skrämmande att det i budgetpropositionens bilaga 12, s. 126 under rubriken Åtgärder för att öka antalet sysselsatta meddelas att regeringen mot bakgrund av utvecklingen på arbetsmarknaden och integrationsarbetet i Västeuropa har för avsikt att ta upp frågan om tillämpningen av reglerna för arbetskraftsinvandring med parterna på arbetsmarknaden och AMS. Dessa skrivningar överensstämmer också med intervjuuttalanden av statssekreteraren Bo Göransson i Dagens Nyheter 1989-11-19 där han talar om att stänga gränserna för de facto-flyktingar och öppna dem för ren arbetskraftsinvandring. Detta nya synsätt betyder att Sverige radikalt försvagar sitt arbete med att försvara de mänskliga rättigheterna i världen och att företagens behov av arbetskraft skall bli styrande för den svenska flyktingpolitiken. Självklart innebär detta en grundläggande förändring av den svenska politiken i riktning bort från solidaritet och medmänsklighet till förmån för kortsiktiga lönsamhetsintressen hos företagen.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om riktlinjer för flyktingpolitiken,
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att flyktingkvoten för den organiserade överföringen av flyktingar till Sverige höjs till 3 000 personer per år,
3. att riksdagen hos regeringen begär initiativ för att åstadkomma ett samordnat europeiskt ansvarstagande för flyktingproblemet i enlighet med vad som anförts i motionen,
4. att riksdagen beslutar att avskaffa bestämmelsen i 3 kap. 4 § andra stycket 2 utlänningslagen om särskilda skäl att inte bevilja asyl och att bestämmelsen i 3 kap. 4 § andra stycket 1 om synnerliga skäl skall gälla även för den som omfattas av 3 kap. 1 § 2 och 3,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att regeringsbeslutet den 14 december 1989 att bevilja asyl endast till asylsö-

kande som uppfyller kraven enligt FN:s flyktingkonvention och till dem som i övrigt har särskilt starka skyddsbehov omedelbart bör återtas,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om retroaktiviteten i regeringsbeslutet den 14 december 1989 om inskränkningar i asylrätten,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av en advokatjour,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att invandrarverket sammanställer och utger en praxissamling i asylärenden,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av beslutsmotiveringar i asylärenden,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beviljande av besöksviseringar,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att asylsökande skall kunna få kompletterande ekonomiskt stöd enligt socialtjänstlagen.¹]

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de asylsökande som finns i landet skall ha rätt till allmän sjukvård,

12. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag om särskilt bidrag till landstingen för vård av flyktingarnas psykiska och psykosomatiska sjukdomar.

Stockholm den 22 januari 1990

Lars Werner (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Ylva Johansson (vpk)

Alexander Chrisopoulos (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

¹ 1989/90:So245